סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף, מועד נבצרים תשפ"ב, 2022
מספר השאלון: 1262
קובץ: תשובות סופיות

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות – (2×40) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי הבחירה – (1×20) – 20 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ב. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
ג. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוֹב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (חורף נבצרים תשפ"ב): בשער השאלון אין הודעה על כללי מענה מיוחדים למועד זה (מעבר להוראות הכלליות שבסעיף ג'), וכללי הבחירה המודפסים בגוף השאלון הם: פרק ראשון – שתי השאלות 1–2 (40 נקודות לכל שאלה); בכל שאלה סעיף א' חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (15 נקודות); פרק שני – שאלה אחת מתוך 3–4 (20 נקודות), כל הסעיפים. מבנה זה תואם את מכתב הפיקוח על הוראת המקרא "מבנה שאלון בחינת הבגרות מסגרת ה־30%" (15.12.20) לשאלון 1262 (פרק ראשון 2×40 = 80, פרק שני 1×20 = 20). לא נמצא מסמך רשמי העוסק במועד נבצרים זה וקובע לו כללי מענה אחרים; מסמך התובנות של חורף תשפ"ב (09.03.22) עוסק בשאלון של המועד הרגיל. לכן מובא המבנה כפי שהודפס בשאלון.
הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה').
בשאלה 1 ספר ישעיה מובא בשם "ישעיהו" בהפניות שבפתרונות.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות

שאלה 1

א. (1) נקודת המוצא היא תוהו: "וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם" (בראשית א, ב). דוגמה א – הבדלה בין יסודות: "וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ" (בראשית א, ד); גם המים מעל לרקיע ומתחת לו (א, ז). דוגמה ב – כינוס וקביעת מקום ושם לכל יסוד: "יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה" (בראשית א, ט), "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים" (בראשית א, י). אפשר גם: מיון הצומח "למינו" (א, יא–יב); המאורות קובעים זמנים (א, יד). (2) נוסחה חוזרת קבועה לכל יום (מאמר – "ויהי כן" – "וירא אלהים כי טוב" – "וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי" (בראשית א, יג)) ומספור הימים ברצף; מבנה מקביל של ימים: א–ג נבראים המרחבים, ד–ו ממלאים אותם (אור – מאורות; מים ורקיע – דגים ועופות).

ב. (1) להבדיל בין היום ובין הלילה – "לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה" (בראשית א, יד); לסמן זמנים – "וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים" (בראשית א, יד); להאיר על הארץ – "לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ" (בראשית א, טו); למשול ביום ובלילה (א, טז, יח). (שניים מאלה.) (2) המאורות הם נבראים וכלים בידי אלוהים: "וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים" (בראשית א, טז), "וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם" (בראשית א, יז); אין להם שמות (לא "שמש" ו"ירח" אלא "המאור הגדל", "המאור הקטן") ותפקידם לשרת את הארץ; הם נבראים רק ביום הרביעי, אחרי האור.

ג. (1) כל הנבראים ניזונים מן הצומח ואין הורג ונהרג: לאדם – "אֶת־כָּל־עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע" (בראשית א, כט) ופרי העץ; לחיות – "אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה" (בראשית א, ל). לכל קבוצה מזון משלה, בלי תחרות ובלי אלימות. (2) ישעיה י״א עולה בקנה אחד: חיות טורפות חיות בשלום עם הנטרפות – "וְגָר זְאֵב עִם־כֶּבֶשׂ" (ישעיהו יא, ו), "וַאֲרִיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל־תֶּבֶן" (ישעיהו יא, ז) – חזרה לתזונה צמחית ולשלום. בראשית ט׳ מנוגד: "וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ" (בראשית ט, ב) והיתר לאכול בשר – "כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה" (בראשית ט, ג) – יחסי פחד והרג במקום הרמוניה (עם הגבלה: איסור הדם, ט, ד).

שאלה 2

א. (1) התוכנית: לבנות עיר ומגדל שראשו בשמים – "הָבָה נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמָיִם" (בראשית יא, ד). המטרה: "וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ" (בראשית יא, ד) – לזכות בשם ובפרסום, ולהישאר מאוחדים במקום אחד ולא להתפזר. (2) בלבול השפה – "וְנָבְלָה שָׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ" (בראשית יא, ז): בלי שפה משותפת אין שיתוף פעולה, ולכן "וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר" (בראשית יא, ח). הפצה – "וַיָּפֶץ ה' אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ" (בראשית יא, ח): בדיוק מה שביקשו למנוע ("פן נפוץ") – האחדות במקום אחד מתבטלת, והעיר נשארת בלי בונים.

ב. (1) בבראשית י"א הדוברים הם בני האדם, בוני העיר: "וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם" (בראשית יא, ד) – שם שהם עושים לעצמם בכוחם, תהילה ועוצמה המושגות במבנה ענק שראשו בשמים, כביכול בלי תלות באלוהים. בשמואל ב ז' הדובר הוא ה' (בדברי נתן הנביא לדוד): "וְעָשִׂתִי־לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ" (שמואל ב ז, ט) – השם הוא מתנה וגמול שאלוהים מעניק לדוד, שלקח אותו "מֵאַחַר הַצֹּאן" (שמואל ב ז, ח). (2) מסכים: הם מבקשים שם בכוחות עצמם ושואפים להגיע לשמים – יוהרה; ה' רואה בכך סכנה ("וְעַתָּה לֹא־יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת" (בראשית יא, ו)), והרצון לא להתפזר מנוגד לברכה "פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ" (בראשית ט, א). אפשר גם: לא מסכים – הכתוב אינו מגנה במפורש; רצונם באחדות וביטחון לגיטימי.

ג. (1) "וַיֵּרֶד ה' לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל" (בראשית יא, ה) – הפסוק מתאר את ה' כאילו הוא נמצא במקום מסוים, צריך לרדת ממנו ולהתקרב כדי לראות ולדעת מה קורה; זה סותר את התפיסה שאלוהים יודע הכול ונמצא בכל מקום, ואינו גשמי. (2) לפי רש"י, ה' לא היה צריך לרדת, אלא הכתוב מלמד דוגמה: גם מי שיודע הכול בודק לפני שהוא שופט ומעניש; קל וחומר שופט בשר ודם חייב לברר בעצמו את העובדות ולהבין אותן לעומק לפני שיחייב אדם, ולא לפסוק על סמך שמועה או רושם ראשוני.

פרק שני – נושאי הבחירה

שאלה 3

א. פעולה א – מגיעה בהסתר ובזמן שבעז שוכב לבדו בקצה הערמה, אחרי שאכל ושתה: "וַתָּבֹא בַלָּט" (רות ג, ז) – איש אינו רואה אותה נכנסת. פעולה ב – קמה ויוצאת לפני אור הבוקר: "וַתָּקָם בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ" (רות ג, יד) – אין מי שיזהה אותה יוצאת מן הגורן. אפשר גם: מבהירה מיד שכוונתה נישואין כחוק – "וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל־אֲמָתְךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה" (רות ג, ט).

ב. עמדה: בעיקר למען טובתה של רות. נעמי פונה אליה בדאגה – "מִי־אַתְּ בִּתִּי" (רות ג, טז), "שְׁבִי בִתִּי" (רות ג, יח) – ומחכה לסיום מהיר של העניין לטובתה; התוכנית מביאה לרות גאולה ונישואין לאיש נכבד שמשבח אותה ("כִּי אֵשֶׁת חַיִל אָתְּ" (רות ג, יא)). הצד השני: לנעמי יש גם תועלת – בעז שולח לה שעורים: "אַל־תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל־חֲמוֹתֵךְ" (רות ג, יז), והגאולה תשקם גם את משפחתה ונחלתה. לדעתי טובתה של נעמי היא תוצאה משנית, והמניע העיקרי הוא דאגה לרות.

שאלה 4

א. דוד מנצל את מה שקרה כדי להוכיח בפומבי את חפותו ולהביא לסיום המרדף אחריו: הוא מראה לשאול את כנף המעיל – "וְאָבִי רְאֵה גַּם רְאֵה אֶת־כְּנַף מְעִילְךָ בְּיָדִי" (שמואל א כד, יב) – "דַּע וּרְאֵה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וָפֶשַׁע" (שמואל א כד, יב); ומפריך את המלשינים – "לָמָּה תִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי אָדָם" (שמואל א כד, י). התועלת: ביטחונו האישי (שאול יפסיק לרדוף – "אַחֲרֵי מִי אַתָּה רֹדֵף" (שמואל א כד, טו)) וחיזוק מעמדו בעיני העם והצבא.

ב. דוד מוכיח את אנשיו ומסרב לפגוע בשאול כי הוא משיח ה': "חָלִילָה לִּי מֵה' אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לַאדֹנִי לִמְשִׁיחַ ה' לִשְׁלֹחַ יָדִי בּוֹ כִּי־מְשִׁיחַ ה' הוּא" (שמואל א כד, ז). הוא אף מתחרט על כריתת הכנף – "וַיַּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ" (שמואל א כד, ו) – ואומר זאת לאנשיו בלבד, כשאין שאול שומע: המניע פנימי, של מצפון וכבוד למלך, ולא הצגה. אפשר גם: משאיר את המשפט לה' – "יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶךָּ" (שמואל א כד, יג).

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach